

חסד ואמת

פרשת תולדות

א. "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כִּיּוֹם אֶת בְּכֹרְתִי לִי"

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כִּיּוֹם אֶת בְּכֹרְתִי לִי... וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וְיַזִּיד עֲדָשִׁים"; נראה לבאר, על פי מה שדרש רבי עקיבא על הפסוק: "וישליכם אל ארץ אחרת כהיום הזה" (דברים כט, כז) 'מה היום הולך ואינו חוזר, אף הם אינם חוזרים' (ירושלמי סהנדרין י, ה). ולזה אמר: מכרה כ'יום', כמו יום שהולך ואינו חוזר, כך תהיה המכירה עולמית, בלי אפשרות של חזרה וחרטה... בכך יתבאר גם פלא נוסף, מדוע נתן יעקב לעשו לחם ונזיד עדשים, הלא עשו ביקש ממנו רק את האדום אדום הזה, עדשים בלבד, על מה ולמה הוסיף יעקב ונתן לרשע גם לחם, דבר שלא התבקש כלל. אלא שאף זה היה כדי להבטיח את חלות המכירה בוודאות. כי עשו, מרוב להיטותו ותאוותו הנוראה למאכל העדשים, אחזו מחלת ה'בולמוס'. בשל כך חשש יעקב שמא יטען עשו כי בשעה שמכר את הבכורה, היה אנוס מחמת החולי, לכן נתן לו בראשונה לחם, כדי להסיר ממנו את החולי, ורק אחר כך מילא את מבוקשו והביא לו את נזיד העדשים, תמורת הבכורה שמכר לו בדעה צלולה ומיושבת...

ב. "וַיִּחַפְּרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר... וַיִּרְיֵבוּ רֵעֵי גֵרָר"

ובהמשך: "וַיִּחַפְּרוּ בְּאֵר אַחֲרַת וַיִּרְיֵבוּ גַם-עֲלֵיהֶם... וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם וַיִּחַפֵּר בְּאֵר אַחֲרַת וְלֹא רָבוּ עֲלֵיהֶם"; הרי לנו כי בבאר הראשונה והשנייה רבו, ואילו על באר השלישית לא רבו. לכאורה לא מובן ההבדל. גם יש לדקדק הבדל הלשון בחפירת הבאר השלישית: כאן כתוב ויחפור באר אחרת, הלשון יחיד, לעומת שתי הבארות הראשונות שכתוב ויחפרו, בלשון רבים? בכדי להבין את העניין, עלינו להבחין כי הבאר הראשונה והשנייה נחפרו בנחל, ורק בנוגע לבאר השלישית הדגישה התורה: "ויעתק משם ויחפור באר אחרת" אם כן, את הבאר השנייה נחפרה ג"כ בנחל הסמוך לבאר הראשונה. נוכל להסיק מכך, כי סיבת המריבה אכן שייכת למיקום החפירות, וממילא, משהעתיק משם את מקום החפירה, שוב לא היה מקום לריב עליה. את מהות המריבה נסביר כך: טענת רועי גרר היתה, מכיוון שהם חפרו את הנחל עצמו, כך שעבדי יצחק אשר חפרו את הבאר באותו המקום, הרוויחו כי על ידי חפירה מועטת כבר נבעו ממנו מים, לכן טענו הללו כי להם ישנה "שותפות" בבאר הזאת, שהרי המלאכה שלהם - חפירת ה"נחל" - הועילה לבאר שחפרו עבור יצחק. זו היתה המריבה על הבאר הראשונה. כדי לפתור את המחלוקת, חפרו עבדי יצחק באר אחרת, אם כי באותו מיקום-בנחל, שהוא מקום נוח לחפירת בארות. בכל זאת חשבו למנוע את המשך המריבה מסיבה פשוטה: הלא עיקר הטענה היתה כי בעצם גם רועי גרר "שותפים" בבאר, אך עכשיו שעזבו את הבאר וחפרו מיד באר אחרת, הרי יש כבר שותפות צודקת: הבאר הראשונה תשמש את רועי גרר, והבאר השנית את עבדי יצחק. כלומר, היענות גמורה לתביעתם-טענתם של רועי גרר. הם אכן ייעשו שותפים מלאים. אם כי עבדי יצחק בחרו לקיים את החלוקה בצורה הזאת של החזקת באר פרטית, כיוון שלא רצו להתחלק שניהם בבאר אחת ממש. אולם רועי גרר רבו גם עליה. אלימים אלו התעקשו בתביעתם לקבל את זכות ה'שליטה' על כל בארות שבשטח. כלומר, לקבל שותפות ממשית בשני הבארות גם יחד. בשלב זה החליט יצחק להעתיק לגמרי את מיקום הבאר. לא עוד בנחל, כי אם במקום גבוה שלא היתה בו חפירה מעולם. כך לא יהיה עוד פתחון-פה לרועי גרר, לטעון טענות משונות של שותפות. ואכן בבאר השלישית לא רבו, כמפורש בתורה. בזה יובן לנו גם הבדל הלשון: בבאר הראשונה והשנייה כתוב "ויחפרו", ואילו בבאר השלישית כתוב "ויחפור", בלשון יחיד, בא לרמז כי חפירות הבאר הזאת היתה כל כולה של יצחק בלבד, שלא כבארות הראשונות שהיתה בהן חפירה מוקדמת של אנשי גרר. כאן מדובר בחפירת 'נטו' של יצחק. כעת הובן לנו גם מהות המריבה, צדדי הוויכוח, ופתרונו של יצחק. (אדרת אליהו)

חכמת חיים

א. "כל שאינו מלמד את בנו אומנות כאילו לימדו לסטות"

ב. "אין דבר משחרר יותר מן השמחה, היא מוציאה לחפשי את מוחך ומשרה עליו שלווה"

ג. "אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום"